

Piotr Stanisław

WSPOMNIENIE O ŚP. KSIĘDZU PROFESORZE HENRYKU MISZTAŁU

W dniu 28 października 2020 r. zmarł Ksiądz Profesor Henryk Miształ, wybitny naukowiec, zaangażowany nauczyciel, niestrudzony wychowawca licznych już samodzielnych pracowników nauki, a nadto gorliwy Kapłan i po prostu dobry Człowiek. Spojrzenie na Jego odejście z – właściwej Mu – perspektywy wiary zupełnie nie wymaga szukania pocieszenia i nadziei w pozostawionych przez Niego dziełach, odczytywanych przez pryzmat słów Horacego, iż *non omnis moriar*. Prawdą jednak pozostaje, że dzieła te onieśmielają swą liczbą i znaczeniem.

Ks. Henryk Miształ urodził się 10 kwietnia 1936 r. w Skubiszce k. Lublina. Z Ziemią Lubelską związał całe swoje życie. Znaczącą jego większość spędził w samym Lublinie, do którego przeniósł się już po ukończeniu szkoły powszechnej. W Lublinie zdał maturę, odbył formację w Wyższym Seminarium Duchownym i przyjął święcenia kapłańskie (1960). Do Lublina też powrócił po roku pracy duszpasterskiej w Tomaszowie Lubelskim. Podjął wówczas studia na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL. Ukończył je w 1964 r., uzyskując magisterium i licencjat. Po kolejnych czterech latach uzyskał stopień naukowy doktora prawa kanonicznego (rozprawa doktorska nosiła tytuł *Cenzura uprzednia pism i druków w Kościele Zachodnim. Studium historyczno-prawne*, a jej promotorem był ks. prof. dr hab. Aleksy Petrani). W roku akademickim 1969/1970, na tej samej uczelni, rozpoczął pracę w Międzywydziałowym Zakładzie Ustroju i Prawa PRL, aby w 1972 r. – po perturbacjach związanych z likwidacją wspomnianego zakładu, w tym okresowej utracie zatrudnienia – związać się z nowoutworzoną Katedrą Prawa Wyznaniowego. Na prowadzenie niezależnych badań z zakresu prawa wyznaniowego przez duchownego katolickiego i nauczyciela akademickiego KUL (a zwłaszcza na publikowanie wyników takich badań) zupełnie jednak nie było w PRL klimatu. Fakt ten – obok szczerego zafascynowania problematyką świętości kanonizowanej – niewątpliwie zaważył na ukierunkowaniu Jego zainteresowań badawczych.

Kolokwium habilitacyjne ks. dr Misztal odbył w 1979 r., przedstawiając rozprawę pt. „*Causae historicae*” w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym (Lublin 1981). Dzięki uzyskanemu stopniowi w 1980 r. został powołany na kierownika Katedry Prawa Wyznaniowego, a w 1984 r. – jako kurator – przejął też odpowiedzialność za utworzoną wówczas Katedrę Prawa Kanonizacyjnego. Problematyka prawno-kanonizacyjna zdecydowanie dominowała w badaniach prowadzonych przez Księdza Profesora do lat 90. XX w. Wystarczy wspomnieć pochodzące z tego okresu Jego książki: *Drogi rozwoju postępowania kanonizacyjnego* (Częstochowa 1983); *Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym* (Lublin 1985) czy *Komentarz do Konstytucji apostolskiej „Divinus perfectionis magister”* (Lublin 1987). Była też wyraźnie obecna w Jego późniejszych badaniach (zob. przede wszystkim: *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II. Instytucje kanonizacyjnego prawa materialnego, zarys historii procedury kanonizacyjnej, postępowanie w diecezji i Kongregacji, wzory pism i formularzy*, Lublin – Sandomierz 1997; *Le cause di canonizzazione. Storia e procedura*, Città del Vaticano 2005; „*Sanctorum Mater*”. *Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych. Komentarz*, Lublin 2008; *Postępowanie kanonizacyjne w diecezji lub eparchii*, Lublin 2017, wraz z L. Fiejdasz-Buczek). Ten ważny fragment działalności naukowej Księdza Profesora jest z reguły mało znany specjalistom z zakresu prawa wyznaniowego. Tymczasem to właśnie publikacje dotyczące prawa kanonizacyjnego jako pierwsze przyniosły Mu rozgłos i uznanie, a katedra, której był kuratorem, stała się prężnym ośrodkiem nauki prawa kanonizacyjnego, znanym szeroko poza granicami naszego kraju.

Na podjęcie nieskrępowanych badań z zakresu prawa wyznaniowego pozwoliły Księdzu Profesorowi dopiero przemiany demokratyzacyjne, które podjęto pod koniec lat 80. XX w. Od razu z tej okazji skorzystał. Swoją uwagę skierował najpierw na ustawodawstwo wyznaniowe z 17 maja 1989 r., którego był jednym z pierwszych komentatorów. Ze względu na coraz liczniejsze rzesze studentów prawa KUL i rosnące zapotrzebowanie na odświeżone ujęcia polskiego prawa wyznaniowego szybko podjął również zadanie jego całościowego omówienia. Za cel stawiał sobie przede wszystkim odpowiednie dowartościowane wszystkich konsekwencji należnej każdemu wolności religijnej, w której widział najważniejsze kryterium oceny poszczególnych przepisów. Nie jest przypadkiem, że przedstawieniu pełnej koncepcji tej wolności konsekwentnie poświęcał obszernie fragmenty przygotowywanych wówczas opracowań.

Pierwszym efektem inicjatyw zmierzających do odnowionego ujęcia obowiązującego w Polsce prawa wyznaniowego była monografia pt. *Polskie prawo wyznaniowe. Zagadnienia wstępne. Rys historyczny* (Lublin 1996). Zawarte w niej rozważania były skoncentrowane za zagadnieniami systemowych i wątkach

historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem okresu tzw. Polski Ludowej. Natomiast jej kontynuację stanowiły prace zbiorowe, które powstały pod kierunkiem i ze znaczącym udziałem Księdza Profesora. Ich przedmiotem było obowiązujące wówczas prawo wyznaniowe (*Prawo wyznaniowe III Rzeczypospolitej*, Lublin – Sandomierz 1999; *Prawo wyznaniowe*, Lublin – Sandomierz 2000 i 2003). Było mi dane uczestniczyć w ostatnich z wymienionych tu inicjatyw wydawniczych Księdza Profesora. Po latach myślę o Jego roli z niesłabnącą wdzięcznością, szacunkiem i uznaniem. W swoich młodszych współpracownikach potrafił wzbudzić prawdziwe zaangażowanie, umiał zmotywować do wysiłku i terminowego wykonania zadania, miał zdolność wyzwalać potrzebną odwagę, a także konsekwentnie wymagał odpowiedniej jakości i – zwłaszcza – dążenia do prawdy. Potrafił inspirować i pomagać w weryfikacji poglądów, a przy tym szanował i doceniał rzetelną pracę. Zachowywał przy tym nieczęsto spotykaną pokorę. Do inicjatyw skutkujących publikacją kolejnego podręcznika napisanego przez pracowników Katedry Prawa Wyznaniowego KUL włączył się po prostu jako jeden z autorów (*Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2006, 2008, 2011).

Trudno byłoby w tym miejscu szczegółowo omawiać kolejne opracowania Księdza Profesora z zakresu prawa wyznaniowego. Jednak już sam przegląd podejmowanych tematów wiele mówi o Jego naukowej wrażliwości i ukierunkowaniu badań. Wśród zagadnień, którym poświęcił szczególnie wiele uwagi, znalazło się m.in. prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, wolność i misja uniwersytetów katolickich, ograniczenia wolności religijnej oraz represje wobec Kościoła katolickiego i jego osób duchownych w okresie tzw. Polski Ludowej, a także prześladowania chrześcijan we współczesnym świecie. Pozostał więc wierny postrzeganiu prawa wyznaniowego przez pryzmat jego zasady naczelnej, jaką jest wolność religijna w jej najpełniejszym rozumieniu.

Wszystkie lata swojej naukowej aktywności poświęcił Ksiądz Profesor tylko jednej uczelni – Katolickiemu Uniwersytetowi Lubelskiemu Jana Pawła II. Od 1992 r. pracował tu na stanowisku profesora zwyczajnego. Funkcję kuratora Katedry Prawa Wyznaniowego pełnił do 2004 r., natomiast kierownikiem Katedry Prawa Wyznaniowego był do końca 2007 r. Gdy w 2011 r. doszło do nieuchronnego rozwiązania stosunku pracy, który wiązał Księdza Profesora z KUL, Jego pracowniczy staż w tej Uczelni wynosił już ponad 40 lat. Z perspektywy lat z rozrzewnieniem wciąż mówił o KUL: „To jest mój i jedyny i umiłowany Uniwersytet” (*Podziękowanie*, w: *Odnowienie doktoratu Ks. prof. dr. hab. Henryka Misztala*, Lublin 2018, s. 54). Utrzymując konwencję, można jednak również powiedzieć, że było to uczucie odwzajemnione. Kompetencje Księdza Profesora szybko zostały tu dostrzeżone. Aby nie wymieniać wszystkich tego dowodów, wystarczy wspomnieć, iż był m.in. prodziekanem (1983–1987) i dziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego (1987–1989).

Ważnym rysem charakteryzującym postawę Księdza Profesora było wspomaganie rozwoju naukowego młodych ludzi. Przez prowadzone przez Niego seminaria magisterskie i doktoranckie przewinęły się ich całe rzesze. Pod Jego kierunkiem napisano ponad 170 prac magisterskich i licencjackich. Wypromował 32 doktorów nauk prawnych w zakresie prawa lub prawa kanonicznego. Był przy tym promotorem zaangażowanym i cierpliwym, wymagającym i pozostawiającym wolność posiadania własnych poglądów. Dzięki temu wielu z Jego wychowanków nie zatrzymało się w rozwoju naukowym również po uzyskaniu doktoratu. Nie brak ich w Polskim Towarzystwie Prawa Wyznaniowego, do którego utworzenia walnie się zresztą przyczynił i którego działalność życzliwie śledził również wówczas, gdy stan zdrowia nie pozwalał już na udział w naszych środowiskowych inicjatywach.

Za wybitne zasługi w pracy naukowej i dydaktycznej był wielokrotnie nagradzany. W 2000 r. otrzymał Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, a w 2006 r. odznaczono Go Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Na forum kościelnym w 1996 r. obdarzono Go godnością kapelana honorowego Ojca Świętego. Jest jednak znamienne, że nie tylko w mojej pamięci, ale i we wszystkich o Nim wspomnieniach, jakie w tych dniach słyszałem czy czytałem, pozostał On przede wszystkim jako Człowiek emanujący dobrocią i ciepłem. Wiem, że taki ideał realizował świadomie i konsekwentnie. „Cóż bowiem za korzyść odniesie człowiek, choćby cały świat zyskał, a na swej duszy szkodę poniósł?” (Mt 16, 26).